

Eext, Annerweg 3
(Gemeente Aa en Hunze, Dr.)

Een Archeologisch Bureauonderzoek
Steekproefrapport 2023-10/14

Eext, Annerweg 3

(Gemeente Aa en Hunze, Dr.)

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Steekproefrapport 2023-10/14

Eext, Annerweg 3
(Gemeente Aa en Hunze, Dr.)
Een Archeologisch Bureauonderzoek

Een onderzoek in opdracht van
Buro Hollema

Steekproefrapport 2023-10/14
ISSN 1871-269X

Auteur: R. Hooiveld MA
Autorisatie: drs. C.Tulp (senior KNA-
archeoloog/prospecteur, actor reg. nr. 28146404)

De Steekproef bv werkt volgens de Kwaliteitsnorm
Nederlandse Archeologie 4.1 en BRL 4000,
en bij dit onderzoek protocol 4002.
Foto's en tekeningen zijn gemaakt door
De Steekproef, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, 22 november 2023

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd
en/of openbaar gemaakt zonder bronvermelding.

De Steekproef bv aanvaardt geen aansprakelijkheid
voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing
van de adviezen of het gebruik van de resultaten van
dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
adres Hogeweg 3, 9801 TG Zuidhorn
telefoon 050 – 5779784
internet www.desteekproef.nl
e-mail info@desteekproef.nl
kvk 02067214

Inhoud

Samenvatting

Administratieve gegevens van het plangebied

1. Inleiding.....	1
• 1.1 Aanleiding en doel (KNA 4.1: LS01).....	1
• 1.2 Locatie (KNA 4.1: LS01, LS02).....	2
• 1.3 Beleid (KNA 4.1: LS01, LS02).....	2
2. Bureauonderzoek (KNA 4.1: LS06).....	4
• 2.1 Bronnen.....	4
• 2.2 Fysische geografie (KNA 4.1: LS04).....	4
• 2.3 Archeologie (KNA 4.1: LS04).....	8
• 2.4 Historische geografie (KNA 4.1: LS03).....	12
• 2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 4.1: LS05).....	13
3. Conclusie en advies (KNA 4.1: VS07).....	14

Gebruikte bronnen

Lijst van figuren en tabellen

Appendix I Ontwikkelingsscenario

Appendix II Archeologische periodes

Samenvatting

In opdracht van Buro Hollema is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de Annerweg 3, gemeente Aa en Hunze, provincie Drenthe (zie Figuur 1). Het plangebied is circa 22,7 hectare groot. De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen herinrichting van het plangebied. Hiermee gaan mogelijk graafwerkzaamheden gepaard die kunnen leiden tot aantasting van archeologische waarden in de bodem.

Het gehele plangebied valt onder het bestemmingsplan buitengebied gemeente Aa en Hunze en heeft de dubbelbestemming Archeologie. Voor het plangebied geldt dat er niet dieper dan 30 centimeter in de grond geroerd mag worden zonder archeologisch onderzoek te verrichten.

Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel (KNA 4.1: LS05)

Het plangebied ligt op de Hondsrug in een Holocene dekzandgebied. Dit was in de steentijd een geschikte plaats voor bewoning. Er zijn veel vondstmeldingen bekend uit de directe omgeving van het plangebied (zie Tabel 2). De verwachting voor archeologische waarden uit de steentijd is in het plangebied zeer hoog. Deze kunnen bestaan uit vuurstenen artefacten, houtskoolconcentraties, verkoolde hazelnootdoppen, scherven aardewerk (vanaf het neolithicum) en grondsporen zoals haardkuilen, greppels, paalgaten, etc.

Vanaf de steentijd is het plangebied ook altijd begaanbaar gebleven waardoor archeologische waarden uit latere perioden ook kunnen voorkomen. Door de hoge ligging van het landschap is de kans op bewoningssporen hoog. Eerder onderzoek heeft echter nog geen indicaties voor latere sporen aangeleverd. De verwachting voor archeologische waarden uit de middeleeuwen en nieuwe tijd is daarom gemiddeld. Resten uit deze perioden kunnen bestaan uit aardewerkscherven, grondsporen en ophogingslagen.

Verstoringsen zullen veroorzaakt zijn door ontginning van heide (hierbij werd geregeld ook het onderliggend dekzand geraakt) en door de inrichting van het terrein als vakantiepark.

Selectieadvies (KNA 4.1: VS07) door R. Hooiveld MA

Uit het bureauonderzoek blijkt dat het gebied een zeer hoge verwachting heeft voor archeologische waarden uit de steentijd. Voor latere tijden is er een gemiddelde verwachting vanwege de goede toegankelijkheid tot het gebied. De geplande werkzaamheden in het plangebied zijn op het moment van schrijven nog niet volledig bekend.

Voor het gehele terrein geldt dat er geen werkzaamheden mogen plaatsvinden die dieper reiken dan 30 centimeter onder het maaiveld. Ons advies luidt om het plangebied door middel van verkennende boringen te onderzoeken (inventariserend archeologisch veldonderzoek, verkennende fase). Door middel van dit onderzoek kan onderzocht worden of de bodem nog intact is en potentieel archeologische waarden bevat.

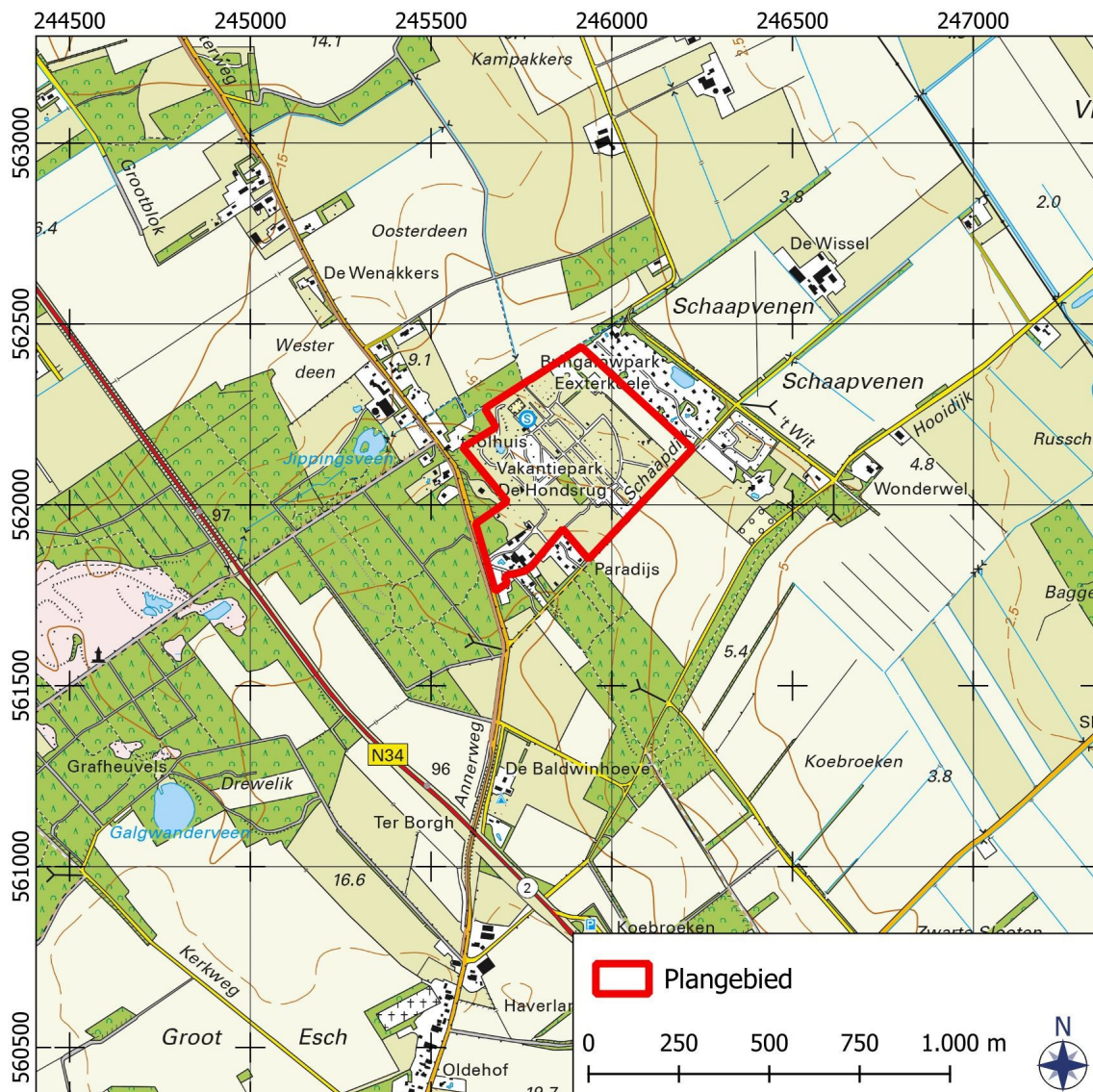
Administratieve gegevens van het plangebied

Provincie	Drenthe
Gemeente	Aa en Hunze
Plaats	Eext
Toponiem	Annerweg 3
Kaartblad	12G
Centrumcoördinaat	245.881 / 562.117
Oppervlakte plangebied	227.335m ² (22,7 hectare)
NAP-hoogte maaiveld	14,73 (in het zuidoosten) tot 6,05 (in het noordoosten) meter boven NAP
Huidig grondgebruik	Weiland en vakantiepark
Soort onderzoek	Archeologisch Bureauonderzoek
Opdrachtgever	Buro Hollema
Uitvoerder	De Steekproef bv
Bevoegde overheid	Gemeente Aa en Hunze
Bestemmingsplan	Buitengebied Gemeente Aa en Hunze Dubbelbestemming Waarde – Archeologie 2, Waarde – Archeologie 3, Waarde – Archeologie 4, Waarde – Archeologie 5 en Waarde – Archeologie 6 (vastgesteld op 09-05-2018, zie ruimtelijkeplannen.nl)
Steekproef projectcode	2023-10/14
Onderzoeksmeldingsnummer	5481419100
Beheer en plaats documentatie	De Steekproef bv / Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / DANS / Noordelijk Archeologisch Depot

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel (KNA 4.1: LS01)

In opdracht van Buro Hollema is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Annerweg 3, gemeente Aa en Hunze, provincie Drenthe (zie Figuur 1). Het plangebied is circa 22,7 hectare groot. De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen herinrichting van het terrein (zie Appendix I). Als voorbereiding op deze herinrichting wordt het archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Het doel van het onderzoek is om vast te stellen wat de kans is op archeologische waarden in het plangebied. Hiervoor is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld van het gebied aan de hand van beschikbare fysisch-geografische, archeologische en historisch-geografische informatie.

Figuur 1: Exet, Annerweg 3: Topografische kaart met de ligging van het plangebied in rood.
Bron: Publieke Dienstverlening op de Kaart (PDOK).

1.2 Locatie (KNA 4.1: LS01, LS02)

Het plangebied beslaat vakantie park de Hondsrug. Aan de zuidwestzijde grenst het terrein aan de Annerweg. De zuidoostgrens wordt gevormd door de Schaaupdijk en de oostgrens door een terrein met vakantiehuisjes. Ten noordwesten van het terrein bevinden zich weiland en bospercelen. Het terrein is ingericht met verschillende vakantiehuisjes, kampeerplekken en de benodigde infrastructuur.

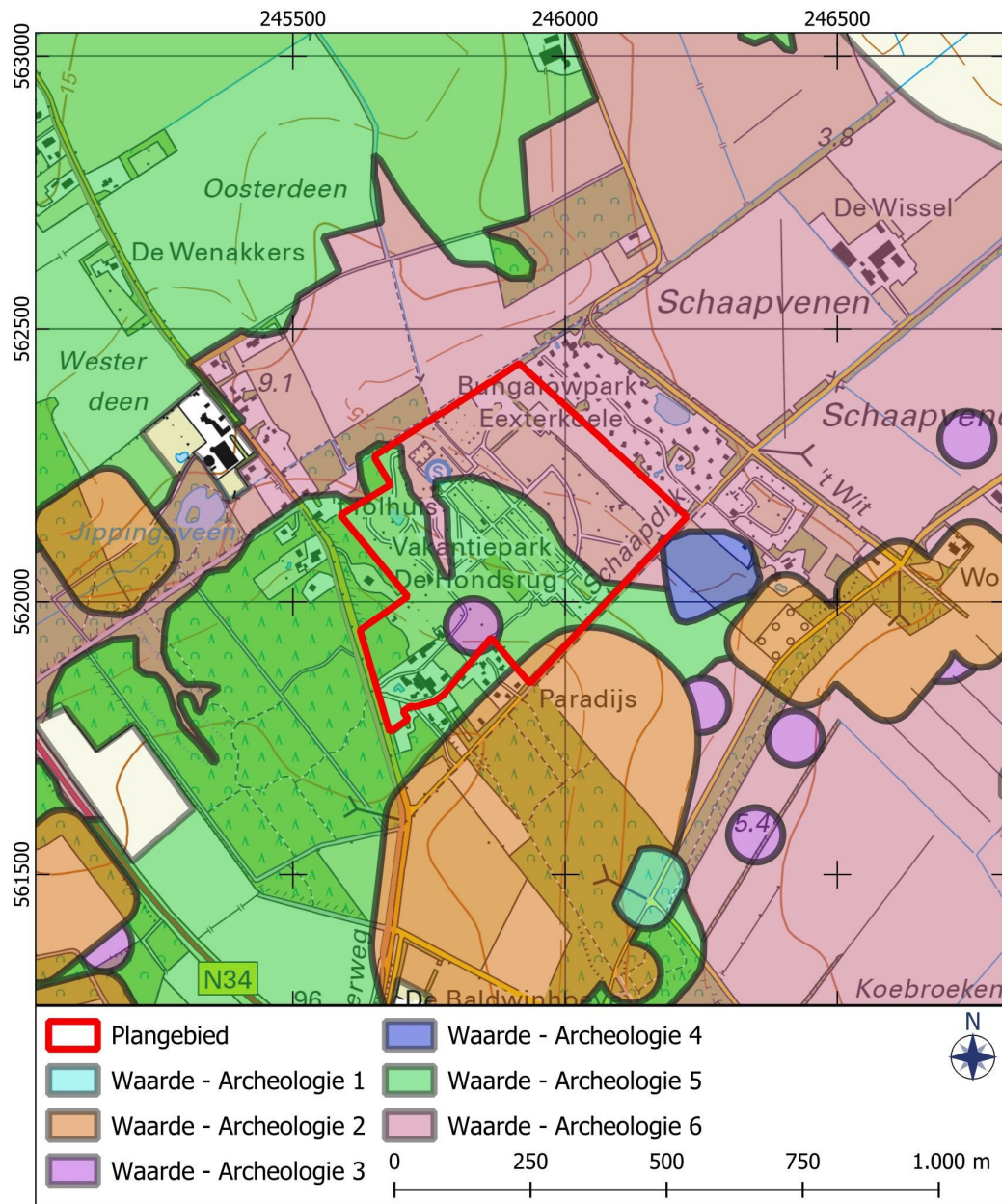
1.3 Beleid (KNA 4.1: LS01, LS02)

Voor het plangebied geldt het bestemmingsplan Buitengebied Gemeente Aa en Hunze (NL.IMRO.1680.BUITENGEBIED-OH01, vastgesteld op 09-05-2018). Dit bestemmingsplan is gebaseerd op de archeologische verwachtingskaart van Van Putten *et al.* (2011). Voor een duidelijk overzicht zijn de vrijstellingsgrenzen opgenomen in Tabel 1. Voor het hele plangebied geldt een dubbelwaarde Archeologie. Het merendeel van het terrein heeft de waarde 5 (in de zuidwestelijke helft) of 6 (in de noordoostelijke helft). Twee kleine delen van het terrein hebben de waarde 2 of 3 gekregen. Waarde 4 betreft een klein gedeelte van circa 40m² in het oosten van het gebied.

Voor het hele terrein geldt dat de bodem niet dieper dan 30 centimeter verstoord mag worden zonder archeologisch onderzoek.

Tabel 2: Eext, Annerweg 3: Archeologische dubbelwaarden met de betreffende vrijstellingsgrenzen.
 Bron: www.ruimtelijkeplannen.nl.

Waarde	Diepte	Oppervlak
1	–	-
2	30 centimeter	-
3	30 centimeter	100m ²
4	30 centimeter	-
5	30 centimeter	500m ²
6	30 centimeter	1000m ²

Figuur 2: Eext, Annerweg 3: Het bestemmingsplan Buitengebied gemeente Aa en Hunze geprojecteerd op de topografische kaart. Bron: PDoK en www.ruimtelijkeplannen.nl.

2. Bureauonderzoek (KNA 4.1: LS06)

2.1 Bronnen

Tijdens het bureauonderzoek is de bestaande relevante kennis van het plangebied verzameld. De gebruikte bronnen voor het bureauonderzoek zijn opgenomen in de literatuurlijst. De onderzoeksmethode is afgestemd op het archeologisch beleid van de gemeente Aa en Hunze. Aan de hand van het bureauonderzoek is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.

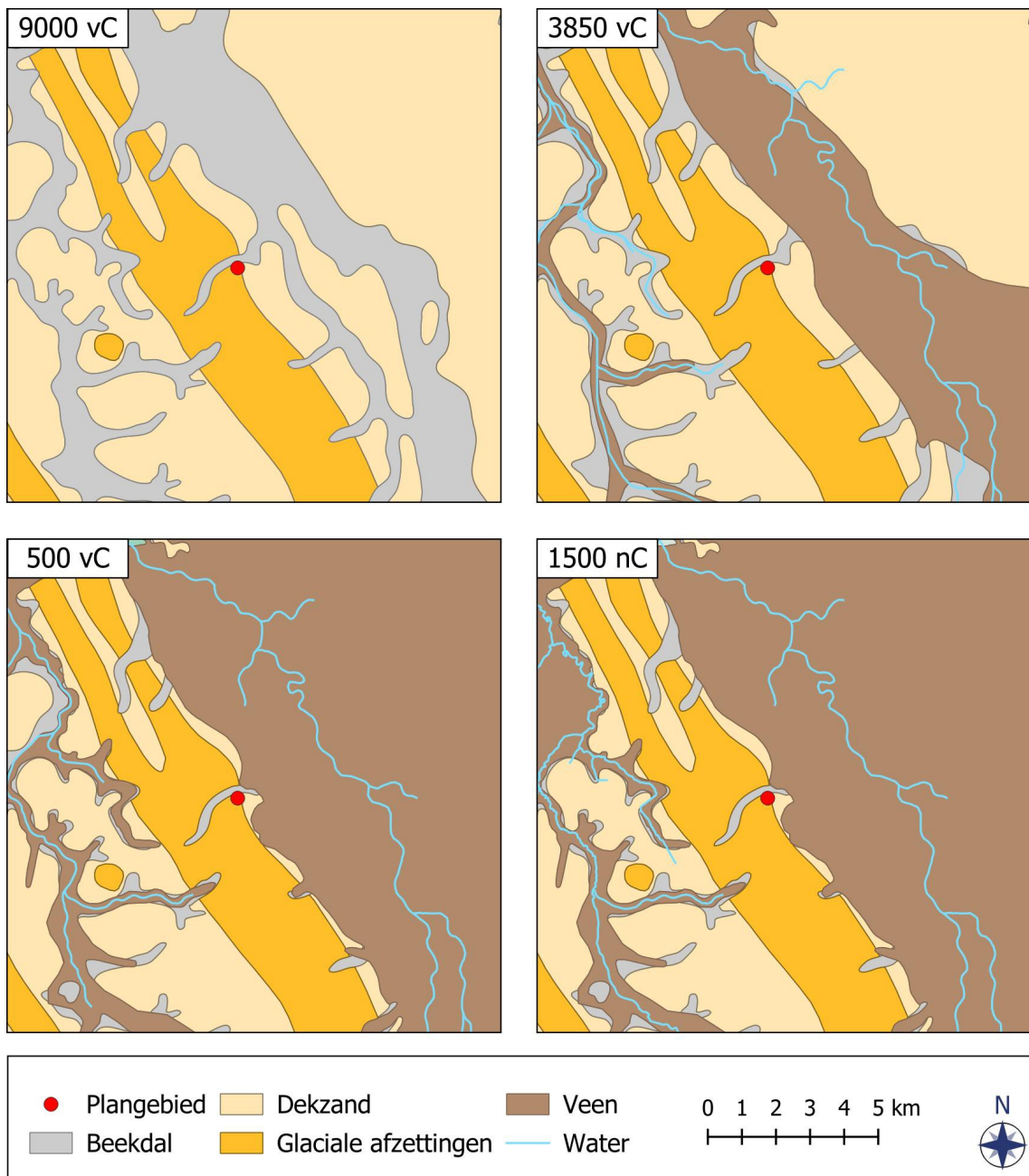
Voor de paragraaf over de fysische geografie zijn kaarten van de bodem, de geologie, geomorfologie en de fysische geografie bestudeerd, evenals het Actueel Hoogtebestand Nederland. Voor de paragraaf over archeologie is onder andere ARCHIS 3, het archeologisch registratie- en informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd. In ARCHIS 3 kunnen vondstmeldingen, archeologische terreinen en eerder uitgevoerde archeologische onderzoeken worden ingezien. Deze databank is toegankelijk voor organisaties die werkzaam zijn in de archeologie (zoeken.cultureelerfgoed.nl). Het bevat een GIS-systeem waarin de archeologische kaart en aardkundige kaarten geraadpleegd kunnen worden. Rapporten over eerder uitgevoerde archeologische onderzoeken in de directe omgeving van het plangebied zijn eveneens bestudeerd. Voor de paragraaf over de historische geografie is onder meer gebruik gemaakt van historische kaarten en de website topotijdreis.nl, waarop topografische kaarten zijn in te zien.

2.2 Fysische geografie (KNA 4.1: LS04)

Het plangebied ligt op de oostflank van de Hondsrug. De Hondsrug is ontstaan tijdens de voorlaatste ijstijd (Saalien) toen het Scandinavische landijs tot in Nederland reikte. De Hondsrug is gevormd door een stroming van ijs in zuidoostwaartse richting. Rond 9000 vC bevindt het plangebied zich aan de rand van een beekdal (zie Figuur 3, linksboven). De situatie blijft voor het plangebied vrijwel onveranderd tot aan de nieuwe tijd. In het lager gelegen deel ten oosten van het plangebied begint rond 3850 vC een uitgestrekt veengebied te ontwikkelen. Dit veengebied bereikt zijn maximale grote omstreeks 500 vC. Het plangebied ligt aan de rand van dit veengebied (Figuur 3, linksonder). Tot aan 1500 nC blijft het uitgestrekte veengebied direct aan het plangebied grenzen (Figuur 3, rechtsonder). Na deze tijd neemt het veen langzaam af door ontginningen.

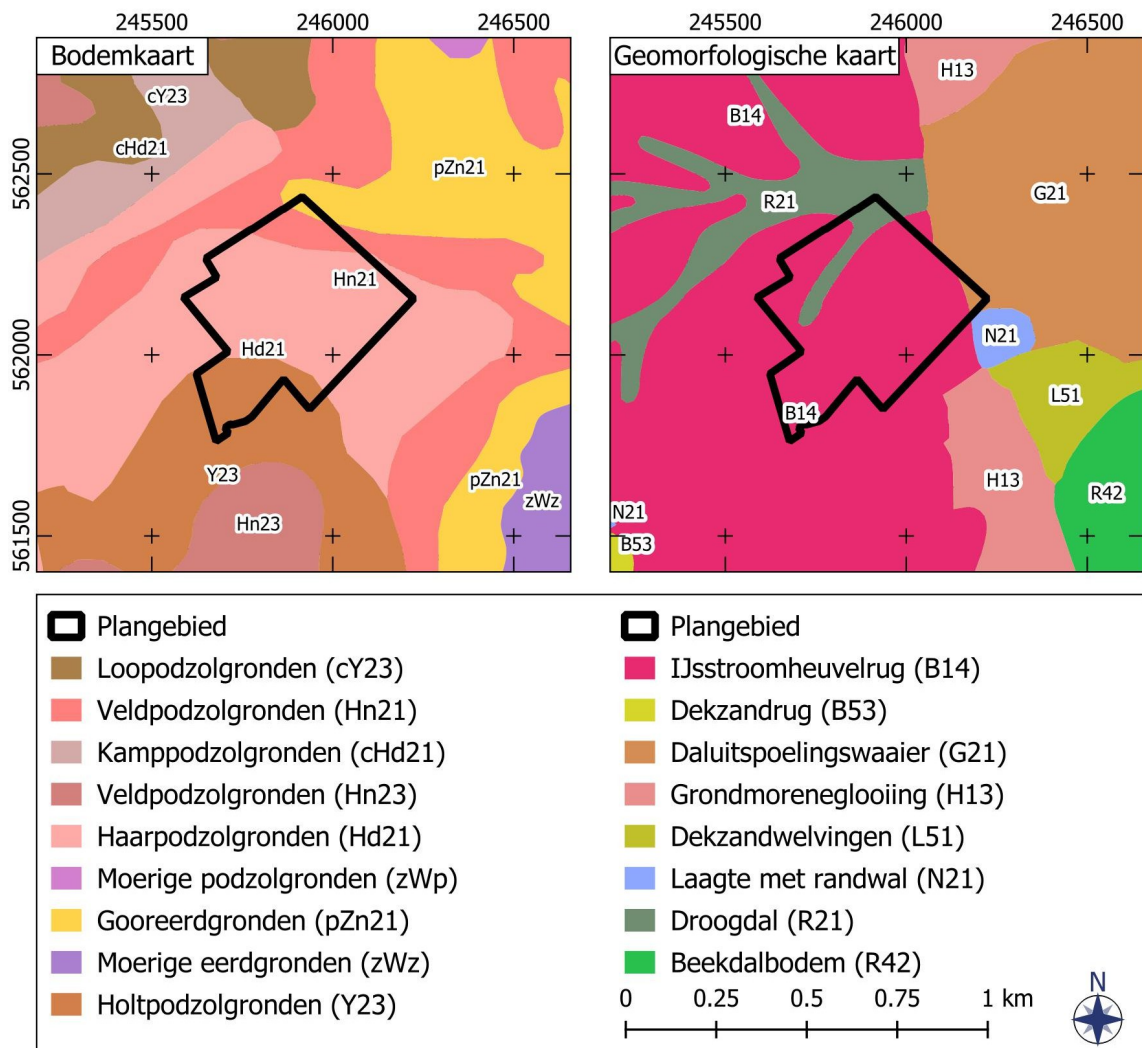
Op de geomorfologische kaart (zie Figuur 4, rechts) is te zien dat het overgrote deel ontstaan is door de eerder benoemde ijsstroom uit Scandinavië (geomorfologische code B14). Een kleiner deel is aangeduid als droogdal (R21). Dit is gevormd door erosie van smeltend sneeuw en ijs water tijdens de laatste ijstijd (Weichselien). De laatste twee typen geomorfologie zijn een daluitspoelingswaaier (G21) en een laagte met een randwal (N21), beide in het oosten van het terrein. De daluitspoelingswaaier is gevormd door het uitspoelende materiaal van de hoger gelegen Hondsrug. De laagte met randwal is een pingoruïne die gevormd is aan het einde van het Weichselien circa 18.000 jaar geleden. Door opwellingen van ijs is de bodem zijwaarts verplaatst. Na het smelten van het ijs is er een laagte overgebleven die omringd is door een hoger gelegen wal (Maas *et al.* 2021).

Op de bodemkaart (zie Figuur 4, links) is te zien dat het plangebied vier verschillende bodemtypen kent. Drie van deze bodems betreffen podzolbodems. Een gemiddelde podzolbodem bestaat uit meerdere lagen, ofwel horizonten. Van boven naar onder kunnen de A-, E-, B-, BC- en C-horizonten aanwezig zijn. De A-horizont is de vruchtbare bovenlaag die

Figuur 3: Eext, Annerweg 3: Paleografische reconstructie van de omgeving van het plangebied.
Bron: Vos et al. 2018.

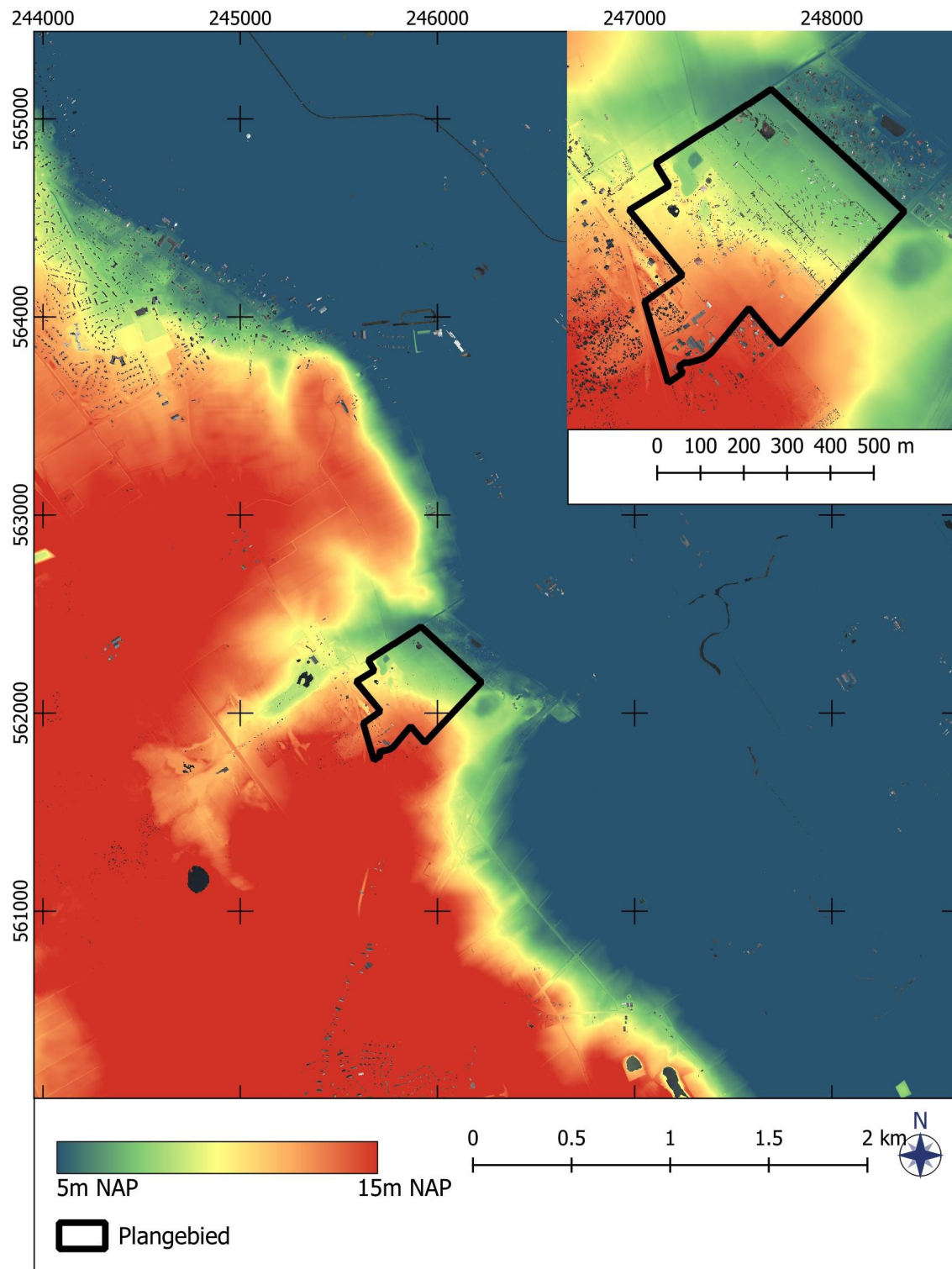
over het algemeen vrij humeus is. De E-horizont staat bekend als de als uitspoelingslaag. Deze laag is over het algemeen lichtgrijs van kleur en relatief arm aan voedingsstoffen. De B-horizont is de inspoelingshorizont. Deze laag is bruin van kleur en dankt zijn naam aan het inspoelen van mineralen uit de E-horizont. Een bruingele BC-horizont vormt de overgang naar de gele of geelgrijze C-horizont. De C-horizont laag bevat dekzand waarin geen bodemvorming heeft opgetreden. De verschillende voorvoegsels voor de podzol hebben betrekking op de ontstaansgeschiedenis van de podzol. *Loo* refereert naar een open plek in het bos, *Haar* naar een hoger gelegen zandgrond en *Holt* refereert naar een gebruiksbos (StiBoKa 1977, 28).

Figuur 4: Eext, Annerweg 3: Uitsneden van de bodemkaart en de geomorfologische kaart. Het plangebied is zwart omlijnd.

De vierde bodemsoort is een gooreerdgrond aan de noordzijde van het plangebied. Gooreerdgronden zijn bodems die in het zand zijn gevormd in een oligotroof milieu. Dat wil zeggen dat bodemvorming heeft plaatsgevonden in een zandgrond waar weinig voedingstoffen aanwezig zijn. Vaak komen deze bodems voor op hellingen van hoger gelegen zandgronden. Deze bodems vertonen vaak een zwarte bovengrond met direct daaronder lichter gekleurd zand, vaak met roestige vlekken (StiBoKa 1977, 114).

In DINO (ondergrond gegevens) zijn twee boringen bekend in het plangebied. In het noordoosten is tot 2,8 meter onder het maaiveld geboord (B12G1444; RD-coördinaten 246.000 / 562.360; onbekende datum). De bodem vertoont hier een humeuze zandige bovenlaag van 40 centimeter, dan 80 centimeter matig fijn zand en ten slotte 160 centimeter zeer fijn zand. De andere boring is in het zuiden van het terrein gezet tot een diepte 1,8 meter onder het maaiveld (B12G1445, RD-coördinaten 246.010 / 562.020; onbekende datum). De bovenste 40 centimeter bestaat uit zand. De daaropvolgende 70 centimeter is zeer fijn zand, gevolgd door 10 centimeter leem. De laatste 60 centimeter is wederom zeer fijn zand materiaal.

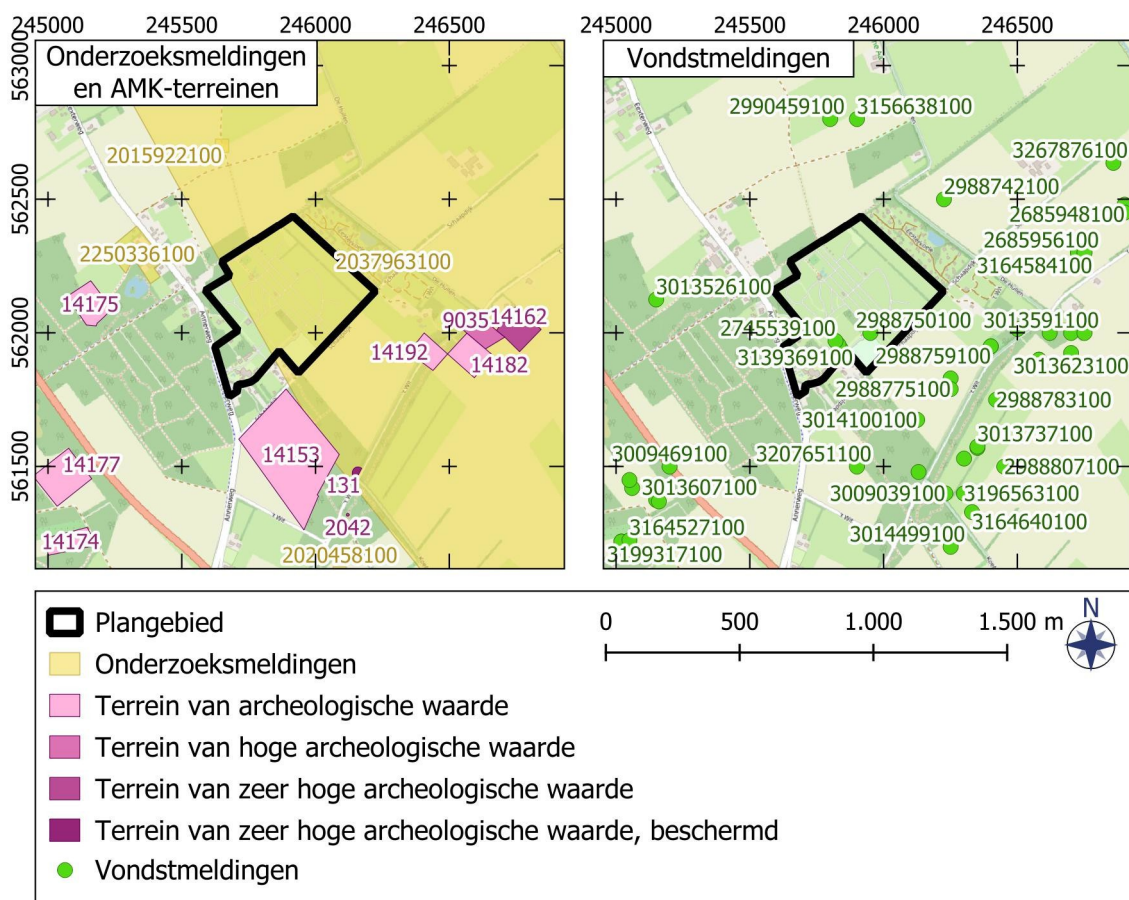
Figuur 5: Eext, Annerweg 3: Hoogtekaart met het Actueel Hoogtebestand Nederland. Het plangebied is zwart omlijnd. Gebieden met een rode kleur liggen hoger dan gebieden met een blauwe kleur. Bron: www.ahn.nl, via PDoK.

De ontstaansgeschiedenis van het lokale landschap is op het Actueel Hoogtebestand Nederland 3 (AHN3) terug te herkennen (zie Figuur 5). Ten noorden van het plangebied bevindt zich een laagte die overeenkomt met het beekdal op de paleografische kaarten (Figuur 3) en de geomorfologische kaart (Figuur 4, rechts). Ten zuidoosten van het terrein is de laagte van de pingoruïne herkenbaar. Duidelijk zichtbaar is dat het plangebied zich op een helling bevindt. In het zuidoosten van het terrein heeft het maaiveld een hoogte van 14,73 meter boven NAP. In het noordoosten van het terrein heeft het maaiveld een hoogte van 6,05 meter boven NAP.

2.3 Archeologie (KNA 4.1: LS04)

In Figuur 6 zijn de bekende archeologische waarden in en rondom het plangebied weergegeven. In Tabel 2 zijn de beschrijvingen weergegeven van de meldingen van vondsten, archeologische terreinen en eerder uitgevoerde onderzoeken in de buurt van het plangebied. Het plangebied zelf bevat één onderzoeksmelding en een viertal vondstmeldingen. De onderzoeksmelding betreft een studie naar de archeologische waarden van het Hunzedal en heeft geen specifieke betrekking op het plangebied (2037963100). De vondstmelding 3139369100 blijkt niet aanwezig in de database van de RCE.

De overige vondstmeldingen (2745530100, 2745539100 en 2988750100) hebben betrekking op éénzelfde onderzoek. In 1955 is hier gestart met de ontginning van een heide terrein. In het veld waren twee grafheuvels bekend die dat jaar onderzocht werden. In de

Figuur 6: Eext, Annerweg 3: Archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.
Bron: Archis.

grafheuvels waren eerder al scherven neolithische aardewerk en een Grand-Pressigny vuursteendolk aangetroffen. Tijdens het veldwerk in 1955 werden een stenen 'strijdhamer' en een standvoetbeker met visgraatmotief opgegraven. Opvallend is dat de originele hoogte van één van de grafheuvels slechts 40 centimeter bedraagt. Waterbolk speculeert over het mogelijk grote aantal 'kleine' grafheuvels die nog in het zand verscholen ligt (Waterbolk 1957, 27, 29, 33).

Buiten het plangebied bevinden zich nog vele AMK-terreinen, vondstmeldingen en enkele onderzoeksmeldingen. Twee onderzoeksmeldingen zijn van het Groninger Instituut voor Archeologie (GIA) en hebben geen verdere gegevens. De andere onderzoeksmelding is van een booronderzoek uit 2009 (Tulp 2009). Dit onderzoek heeft geen archeologische waarden opgeleverd. De AMK-terreinen zijn onder te verdelen in drie categorieën. Het gaat hier om grafheuvels, *Celtic Fields* en terreinen met bewoningssporen. Van deze laatste categorie moet vermeld worden dat deze indicatie gebaseerd is op vondstmateriaal aan het oppervlak.

Het aantal vondstmeldingen uit de directe omgeving is relatief hoog ($n = 44$) en het gaat hier voornamelijk om vuurstenen artefacten die in de periode paleolithicum tot en met de bronstijd te dateren zijn. Opvallend is dat de dichtheid van deze vondsten groter is ten zuiden van het plangebied. Hoogstwaarschijnlijk is het noorden vondstarmer door de aanwezigheid van het beekdal (vergelijk Figuur 6, rechts met Figuren 3 & 5).

Tabel 2: Eext, Annerweg 3: Overzicht van de ARCHIS-meldingen en AMK-terreinen (ABO = booronderzoek).

Zaaknummer	Omschrijving
AMK-terreinen	
131	Het betreft een terrein met een grafheuvel uit het neolithicum en/of de bronstijd, op een stuw-wal. De heuvel heeft een diameter van 13 meter en is circa 1 meter hoog. De heuvel is zwaar aangetast: het vertoont sporen van graverij en is verploegd, terwijl een oude zandweg de heuvel aan de zuidzijde heeft aangetast. De heuvel is niet wetenschappelijk onderzocht; wel heeft het GIA in (waarschijnlijk) 1976 2 proefgaten gemaakt. Voorheen was een perceel van 3 hectare beschermd; naar aanleiding van de resultaten van het veldbezoek is besloten de wettelijke bescherming teruggebracht tot de grafheuvel met een 10-meter buffer.
2042	Terrein met daarin een grafheuvel. Diameter circa 10-11 meter, hoogte minder dan 1 meter. In het centrum is een kuil, mogelijk een speelhut. Bij het afsteken van profielen tijdens een inspectie in 1992 werden keien aangetroffen, die mogelijk horen bij het centrale graf. De heuvel is niet wetenschappelijk onderzocht, maar vorm, heuvelstructuur en ligging maken een datering in het neolithicum en/of de bronstijd waarschijnlijk. De heuvel maakt samen met andere heuvels deel uit van een oude route over de Hondsrug. Ook de deels verstoven karresporen die de heuvel omringen wijzen hierop. De hoofdader van deze verbinding bevindt zich even ten westen van de heuvel en is in het noordelijk aan grenzende bos nog zichtbaar als een diep uitgesleten holle weg. In de directe omgeving bevindt zich nog een grafheuvel. Inspectie; 1992; ROB.
9035	Terrein, gelegen op een dekzandrug, met daarin een deel van een Mesolithische vuursteenvindplaats. Uit boringen, uitgevoerd tijdens de AAO in 1994, bleek dat het bodemprofiel goeddeels ongestoord is en dat de grootste concentratie materiaal zich waarschijnlijk in de noordwest hoek van het perceel bevindt. Een deel van de vindplaats ligt echter buiten het terrein, op een aangrenzende akker. Deze akker bleek te zijn afgetopt en verploegd tot op het gele zand. Zowel in het huidige terrein als op de akker is uitsluitend Mesolithisch materiaal aangetroffen. In de directe omgeving liggen meerdere vuursteensites.
14153	Terrein met daarin sporen van een <i>Celtic Field</i> . De sporen zijn geïdentificeerd op luchtfoto's uit 1952. Ze beslaan een oppervlak van ca. 400 meter noord-zuid en ca. 300 meter oost-west.

14162	Terrein met daarin sporen van bewoning uit het Laat-Paleolithicum (o.a. Tjonger) en/of Mesolithicum. Er zijn twee vindplaatsen te onderscheiden: Op de ene plaats werden bij een kartering in 1978 enige tientallen stuks vuursteen gevonden uit beide perioden. Bij boringen in 1992/1993 (RAAP) werd vastgesteld dat het bodemprofiel op het grootste deel van de vindplaats is afgetopt, behalve in de uiterste noordwesthoek waar het profiel geheel gaaf is. Op de andere plaats werd in 1992/1993 enig vuursteen in een konijnenpijp gevonden. Bij boringen werd vastgesteld dat het bodemprofiel volledig gaaf is, en dat de vindplaats waarschijnlijk doorloopt in het aangrenzende loofbos. Gave vindplaatsen uit deze periode zijn zeldzaam. Het terrein ligt in een cluster van vindplaatsen aan de rand van het Hunzedal ten oosten van Eext.
14174	Terrein met daarin sporen van bewoning uit het Neolithicum, waaronder het Laat Neolithicum. Bij een kartering in 1978 is hier bewerkt vuursteen gevonden, waaronder een Klokbekeerspits.
14175	Terrein met daarin sporen van bewoning uit het Neolithicum. Bij een kartering in 1978 werd hier enig bewerkt vuursteen uit die periode gevonden.
14177	Terrein met daarin mogelijk sporen van bewoning uit het Neolithicum. Bij een kartering in 1978 werd hier enig bewerkt vuursteen uit die periode gevonden.
14182	Terrein met daarin sporen van bewoning uit het Mesolithicum. Tijdens een verkenning in 1978 werd hier bewerkt vuursteen uit die periode aangetroffen, evenals in 1992/1993 tijdens een RAAP-onderzoek (boringen). Bij boringen stelde RAAP vast dat het bodemprofiel op de akker waarschijnlijk is afgetopt, maar dat het in het bos nog gaaf is. Mogelijk zet de vindplaats zich in het bos voort. Ook vlak ten noorden van het bos werd Laat Paleolithisch/Mesolithisch vuursteen gevonden.
14192	Terrein met daarin mogelijk sporen van bewoning uit het Neolithicum. Bij een kartering in 1977 is hier enig bewerkt vuursteen uit die periode gevonden. De vindplaats loopt mogelijk door onder de omringende houtwal.

Onderzoeksmeldingen

2015922100	1985 RUG: Onbekend onderzoek van de Universiteit Groningen (geen verdere gegevens beschikbaar)
2020458100	1987 RUG: Onbekend onderzoek van de Universiteit Groningen (geen verdere gegevens beschikbaar)
2037963100	1993 RAAP: Rapportage over de aanwezige waarden in het Hunzedal. (Scholte Lubberink 1993)
2250336100	2009 ABO Steekproef: Inventariserend booronderzoek. Tijdens het onderzoek zijn geen archeologische waarden aangetroffen. Geen vervolgonderzoek (Tulp 2009)

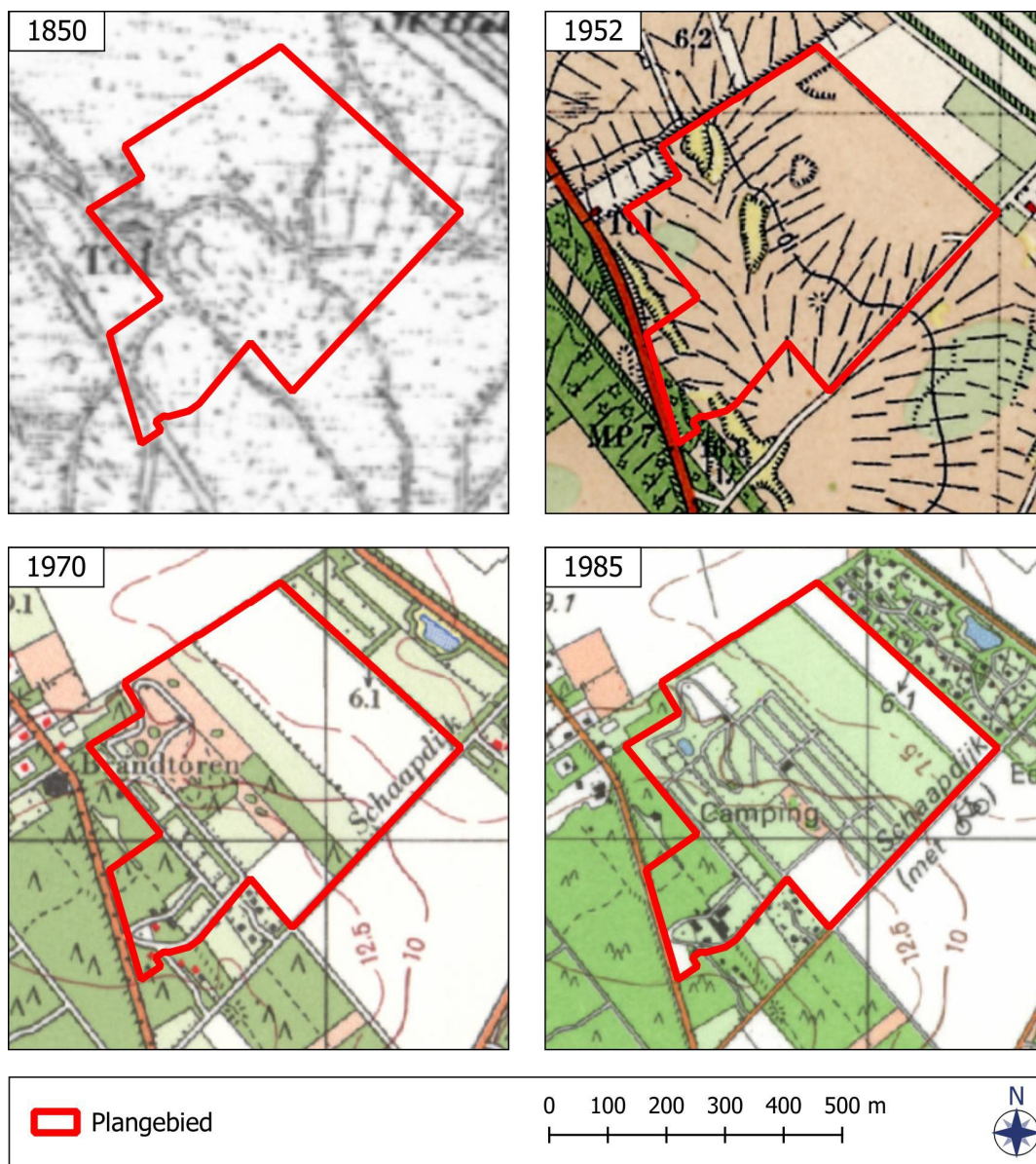
Vondstmeldingen

2685689100	Vuurstenenbijl uit het neolithicum
2685948100	Verschillende vuurstenen werktuigen uit het neolithicum
2685956100	1979 veldkartering: meerdere klingen en brokken vuursteen
2745530100	1955 veldonderzoek: Eerder werd hier een Grand-Pressigny dolk aangetroffen. Ditmaal een 'strijdhamer' (Waterbolk 1957)
2745539100	1955: Neolithische standvoetbeker uit een opgraving (Jager 1985)
2895802100	1994 ABO: Tijdens een boring zijn er zowel paleolithische als mesolithische vuursteenschabbers aangetroffen.
2988742100	Veldkartering: Onbekend stuk vuursteen.
2988750100	1955: Twee onderzochte grafheuvels (Waterbolk 1957)
2988759100	Veldkartering: Stuk vuursteen afval uit het neolithicum
2988767100	Veldkartering: Stuk vuursteen afval, ongedateerd
2988775100	Veldkartering: Stuk vuursteen afval uit het neolithicum

2988783100	Veldkartering: Stuk vuursteen afval uit het mesolithicum
2988791100	Veldkartering: Vuursteen afslag uit het mesolithicum
2988807100	Veldkartering: Vuursteen afslag, ongedateerd
2990459100	1998 veldinspectie: Verdwenen grafheuvel
2990556100	Veldkartering: Vuursteen afslag uit het mesolithicum of neolithicum
2990783100	1993 veldkartering: Vuurstenen stekerafslag en afslag uit het paleolithicum of mesolithicum
3009039100	Onbekend stuk vuursteen uit het mesolithicum
3009469100	1962 werkzaamheden: Kleine vindplaats die tijdens werkzaamheden werd aangetroffen. Onder andere klokbekers, standvoetbekers en trechterbekers. Daarnaast een vuursteenschrabber. Complex dateert uit het neolithicum (Musch 1964)
3013526100	1978: Vuurstenen afslag, kling, spits, boor en schaaf uit het neolithicum
3013591100	1978: Vuurstenen schrabbers, kern, boor, klingen, spitsen en stekers uit het paleolithicum of mesolithicum
3013607100	1978: Vuurstenen afslagen, klingen, spitsen, schrabber, kernen en stekers uit het mesolithicum of neolithicum
3013623100	1978: Vuurstenen stekers, kling, spits en kern uit het paleolithicum of mesolithicum
3013737100	1977 veldkartering: Mesolithische vuursteen artefacten en een bronstijd glazen kraal
3013745100	1975 veldverkenning: Vuurstenen artefacten uit het mesolithicum of neolithicum
3014093100	1977 veldkartering: Vuurstenen schrabber en afslag uit het neolithicum
3014100100	1977 veldkartering: Vuursteen afslagen uit het mesolithicum of neolithicum
3014499100	1980: Onbekend stuk vuursteen uit het mesolithicum
3036596100	1978: Vuurstenen artefacten uit het paleolithicum en mesolithicum. Onder andere spitsen, schrabbers en stekers.
3139369100	Onbekend in de RCE database
3156638100	1998 veldinspectie: Verdwenen grafheuvel
3164543100	1978: Neolithische bijl en kling
3164584100	1978: Vuurstenen boor, kling en steker uit het mesolithicum
3164624100	1978: Onbekend stuk vuursteen uit het mesolithicum
3164640100	1978: Onbekend stuk vuursteen uit het mesolithicum
3196563100	1993 ABO: Vuurstenen brok uit het mesolithicum (Scholte Lubberink 1993)
3196571100	1993 veldkartering: Vuurstenen kern en afslag uit het mesolithicum (Scholte Lubberink 1993)
3196588100	1993 veldkartering: Vuurstenen afslagen en brok uit het mesolithicum (Scholte Lubberink 1993)
3199317100	2004: Inventarisatie van particuliere vuursteencollecties in Drenthe. Veel vuurstenen artefacten daterend vanaf het paleolithicum tot en met de bronstijd (Beuker en Niekus 2004)
3199390100	2004: Inventarisatie van particuliere vuursteencollecties in Drenthe. Veel vuurstenen artefacten daterend vanaf het paleolithicum tot en met de bronstijd (Beuker en Niekus 2004)
3199722100	2004: Inventarisatie van particuliere vuursteencollecties in Drenthe. Veel vuurstenen artefacten daterend vanaf het paleolithicum tot en met de bronstijd (Beuker en Niekus 2004)
3202442100	2005 veldinspectie: Grafheuvel uit het neolithicum of de bronstijd
3207651100	1975: Locatie van een <i>Celtic Field</i> op basis van oude luchtfoto's
3267876100	2005: Door amateur aangemelde vondst uit het paleolithicum. Niet nader bekeken stuk vuursteen.

2.4 Historische geografie (KNA 4.1: LS03)

Op het historische kaartmateriaal (Figuur 7) is te zien dat het plangebied tot de jaren 50 van de negentiende eeuw onbebouwd is gebleven. De kaart van 1850 (Figuur 7, linksboven) laat een uitgestrekt landschap zien met slechts enkele paden. De kaart uit 1952 geeft weer dat het terrein toen nog niet ontgonnen was (Figuur 7, rechtsboven). Rond het terrein is echter al wel meer verkaveling zichtbaar en de Schaapdijk grenst inmiddels aan de zuidzijde van het plangebied. Op historisch kaartmateriaal is deze dijk vanaf 1898 zichtbaar (niet afgebeeld). In 1955 is het terrein ontgonnen (Waterbolk 1957, 27). Vanaf 1970 is het huidige plangebied herkenbaar geworden (Figuur 7, linksonder). Het zuidoostelijke deel van het terrein is vanaf dit moment ingericht als vakantiepark. In 1985 neemt de begrenzing van het vakantiepark zijn huidige vorm aan en verandert er relatief weinig meer aan het plangebied (Figuur 7, rechtsonder).

Figuur 7: Eext, Annerweg 3: Topografische kaarten uit 1850, 1952, 1970 en 1985. Het plangebied is rood omlijnd. Bron: topotijdreis.

2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 4.1: LS05)

Het plangebied ligt op de Hondsrug in een Holoceen dekzandgebied. Dit was in de steentijd een geschikte plaats voor bewoning. De verwachting voor archeologische waarden uit de steentijd is in het plangebied zeer hoog. Deze kunnen bestaan uit vuurstenen artefacten, houtskoolconcentraties, verkoolde hazelnootdoppen, scherven aardewerk (vanaf het neolithicum) en grondsporen zoals haardkuilen, greppels, paalgaten, etc. Resten uit de steentijd kunnen zijn verstoord tijdens de ontginning van heide: hierbij werd geregeld ook het onderliggend dekzand geraakt.

Vanaf de steentijd is het plangebied ook altijd begaanbaar gebleven waardoor archeologische waarden uit latere perioden ook kunnen voorkomen. Door de hoge ligging van het landschap is de kans op bewoningssporen hoog. Eerder onderzoek heeft echter nog geen indicaties voor latere sporen aangeleverd. De verwachting voor archeologische waarden uit de middeleeuwen en nieuwe tijd is daarom gemiddeld. Resten uit deze perioden kunnen bestaan uit aardewerkscherven, grondsporen en ophogingslagen. Ook voor deze perioden bestaat het gevaar dat de heide ontginning deze archeologische waarden beschadigd heeft.

Verstoringsen voor alle archeologische lagen zullen zijn veroorzaakt door de inrichting van het terrein als vakantiepark (leidingen, beplanting, gebouwen, etc).

Tabel 3: Eext, Annerweg 3: Specificatie archeologische verwachting.

Datering:	Steentijd – ijzertijd	Middeleeuwen – nieuwe tijd
Complexiteit:	Jachtkamp, nederzetting	Onbekend
Omvang:	Vanaf enkele meters	Onbekend
Diepteligging:	Top van het dekzand	Vanaf het maaiveld
Gaafheid en conservering:	Onbekend	Onbekend
Locatie:	Hele plangebied	Hele plangebied
Uiterlijke kenmerken:	Vuursteenconcentraties, houtskoolconcentraties, aardewerkscherven, haardkuilen, paalgaten, greppels	Aardewerkscherven, grondsporen, ophogingslagen
Mogelijke verstoringen:	Ontginningen, inrichting als vakantiepark	Ontginningen, inrichting als vakantiepark

3. Conclusie en advies (KNA 4.1: VS07)

Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel (KNA 4.1: LS05)

Het plangebied ligt op de Hondsrug in een Holoceen dekzandgebied. Dit was in de steentijd een geschikte plaats voor bewoning. Er zijn veel vondstmeldingen bekend uit de directe omgeving van het plangebied (zie Tabel 2). De verwachting voor archeologische waarden uit de steentijd is in het plangebied zeer hoog. Deze kunnen bestaan uit vuurstenen artefacten, houtskoolconcentraties, verkoolde hazelnootdoppen, scherven aardewerk (vanaf het neolithicum) en grondsporen zoals haardkuilen, greppels, paalgaten, etc.

Vanaf de steentijd is het plangebied ook altijd begaanbaar gebleven waardoor archeologische waarden uit latere perioden ook kunnen voorkomen. Door de hoge ligging van het landschap is de kans op bewoningssporen hoog. Eerder onderzoek heeft echter nog geen indicaties voor latere sporen aangeleverd. De verwachting voor archeologische waarden uit de middeleeuwen en nieuwe tijd is daarom gemiddeld. Resten uit deze perioden kunnen bestaan uit aardewerkscherven, grondsporen en ophogingslagen.

Verstoringsen zullen veroorzaakt zijn door ontginning van heide (hierbij werd geregeld ook het onderliggend dekzand geraakt) en door de inrichting van het terrein als vakantiepark.

Selectieadvies (KNA 4.1: VS07) door R. Hooiveld MA

Uit het bureauonderzoek blijkt dat het gebied een zeer hoge verwachting heeft voor archeologische waarden uit de steentijd. Voor latere tijden is er een gemiddelde verwachting vanwege de goede toegankelijkheid tot het gebied. De geplande werkzaamheden in het plangebied zijn op het moment van schrijven nog niet volledig bekend.

Voor het gehele terrein geldt dat er geen werkzaamheden mogen plaatsvinden die dieper reiken dan 30 centimeter onder het maaiveld. Ons advies luidt om het plangebied door middel van verkennende boringen te onderzoeken (inventariserend archeologisch veldonderzoek, verkennende fase). Door middel van dit onderzoek kan onderzocht worden of de bodem nog intact is en potentieel archeologische waarden bevat.

Gebruikte bronnen

Beuker, J.R. & Niekus, M.J.L., 2004. *Steentijdvindplaatsen in het Drentsche Aa-gebied. Inventarisatie van een 14-tal particuliere collecties (2004-2005)*. Groningen/Assen.

Jager, S.W. A., 1985. Prehistoric route and ancient cart-tracks in the gemeente of Anloo (province of Drenthe). *Paleohistoria* 27, 185-245.

Maas, G.J., Meij, W.M. van der, Delft, S.P.J. & Heidema, A.H., 2021. *Toelichting bij de legenda Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000*.

Musch, J.E., 1964. Een vindplaats van de trechterbekercultuur bij rijksweg 34, ten n. van Eext. *Nieuwe Drentse Volksalmanak* (82), 167-193.

Putten, M.J. van, A. Buesink, M. Mostert, H.M.M. Geerts, K.H.J. Pepers & J.M.J. Willems. 2011. *Gemeente Aa en Hunze. Archeologische verwachtings- en beleidskaart*. BAAC rapport V-10.0400. Deventer: BAAC bv.

Scholte Lubberink, H.B.G., 1993. *Archeologisch onderzoek in het Hunzedal (provincie Drenthe)*. RAAP-rapport 78, Weesp: RAAP bv.

StiBoKa, 1977. *Bodemkaart van Nederland, Schaal 1:50000, Blad 12 Oost, Assen*. Wageningen: Stichting voor Bodemkartering.

Tulp, C., 2009. *Annen, Eexterweg 14, Gemeente Aa en Hunze (Dr.). Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*. Steekproefrapport 2009-06/20. Zuidhoorn: De Steekproef bv.

Vos, P., M. van der Meulen, H. Weerts & J. Bazelmans, 2018. *Atlas van Nederland in het Holoceen. Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu*, Amsterdam: Prometheus.

Waterbolk, H.T., 1957. Grafheuvelopgravingen in de gemeente Anloo: Tumulus B aan de Schaapdijkweg te noorden van Eext. *Nieuwe Drentse Volksalmanak* (75), 27-32.

Internet:

AHN-Viewer. www.AHN.nl. Actueel Hoogtebestand Nederland. Rijkswaterstaat, Adviesdienst Geo-informatie en ICT.

ARCHIS 3. www.zoeken.cultureelerfgoed.nl

Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 4.1. www.SIKB.nl. 2018. Centraal College van Deskundigen Archeologie.

Publieke Dienstverlening op de Kaart (PDOK). www.pdok.nl

Ruimtelijke Plannen. www.ruimtelijkeplannen.nl

Topotijdreis. www.topotijdreis.nl

Lijst van figuren en tabellen

Figuren

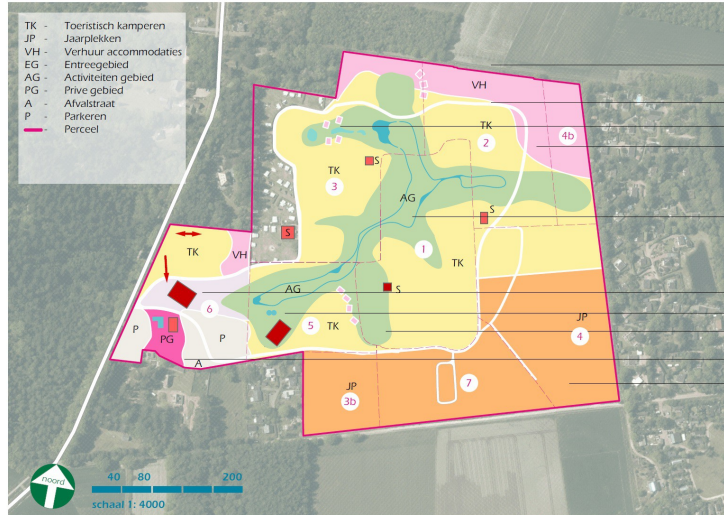
- 1 Topografische kaart
- 2 Bestemmingsplan
- 3 Paleografische kaarten
- 4 Bodem- en geomorfologische kaart
- 5 Hoogtekaart
- 6 Archeologische waarden kaart
- 7 Historische kaarten

Tabellen

- 1 Archeologische dubbelbestemmingen
- 2 Archismeldingen
- 3 Specificatie archeologische verwachting

Appendix I, Ontwikkelingsscenario

DEFINITIEF ONTWIKKELSCENARIO - "BEKEN EN BEEKDALEN"

VLEKKENPLAN

- Doorkijkjes voor zicht over weilanden
- Bestaande routing met een paar nieuwe delen
- Verhuurplekken verspreid over terrein en de rug
- Verblijfsrecreatie in de 'dalen' gericht op de rug
- Groene 'long' waar ruimte is voor beleving, activiteiten, wandelen en verhuur
- Daghoreca, klimpark en externe exploitatie mogelijk
- Indoor- en outdoor zwembad bij elkaar in de buurt gelegen ook voor externe exploitatie
- Bestaande bebossing gebruiken voor wandelroute over park
- Privegebied meer afschermen
- Bestaande jaarplekken 150 m2 en nieuwe jaarplekken 250 m2
- ① Middengebiet verfraaien en basis leggen voor groenstructuur - nieuw sanitair
- ② Toevoegen van TK plekken en VH boven - infrastructuur aanpassen
- ③ TK verfraaien - Outdoor zwembad verwijderen - Speelgebied uitbreiden met water
- ③b Jaarplekken toevoegen op plek van speelgebied
- ④ Bestemming wijzigen - Betrekken uitbreidingsgebied voor extra JP en TK - Infrastructuur
- ④b Bestemming wijzigen - Betrekken uitbreidingsgebied voor VH en TK
- ⑤ Indoor en outdoor zwembad plaatsen in vernieuwde omgeving en gebouw
- ⑥ Plaatsen nieuw centrumgebouw - Aanpassen entreegebied - TK en VH in uitbreidingszone
- ⑦ Verfraaien huidige jaarplaatsen

Toekomstvisie: Camping De Hondsrug, Annenweg 3

PAGINA 18

Bron: Buro Hollema

Appendix II: Archeologische periodes

paleolithicum:		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP		
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	romeinse tijd:	
		romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
		romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
neolithicum:		romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC		
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen:	
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
		middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
bronstijd:		middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC		
bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd:	
bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	nieuwe tijd vroeg:	1.500 - 1.650 nC
bronstijd laat:	1.100 - 800 vC	nieuwe tijd midden:	1.650 - 1.850 nC
		nieuwe tijd laat:	1.850 - heden
pleistoceen:	2,5 miljoen - 11.700 BP		
elsterien	465.000 - 418.000 BP		
saalien	238.000 - 126.000 BP		
wechselien	116.000 - 11.700 BP		
holoceen:	11.700 - heden		
vC	= voor Christus		
nC	= na Christus		
BP	= before present; present = 1950		

Algemeen

Steentijd (tot 2000 vC)

De steentijd is opgedeeld in het paleolithicum, mesolithicum en neolithicum. Het paleolithicum (oude steentijd) wordt vooral gekenmerkt door de ijstijden. Na het laatpaleolithicum verbetert het klimaat. Vindplaatsen uit het late paleolithicum zijn vooral te herkennen aan concentraties vondstmateriaal (bewerkt en/of verbrand vuursteen, houtskool) met weinig en moeilijk te herkennen grondsporen zoals kuilen, paalgaten en houtskoolconcentraties die mogelijk wijzen op haardplaatsen.

Vondsten uit het mesolithicum of midden steentijd, gekenmerkt door sporen en vondsten van rondtrekkende jagers en verzamelaars, bestaan voornamelijk uit bewerkt vuursteen, verbrande hazelnootdoppen en houtskoolfragmenten. Mesolithische grondsporen zijn vooral oppervlakte-haarden en haardkuilen. In een natte omgeving kunnen ook werktuigen van gewei of hout bewaard zijn gebleven. Voorbeelden hiervan zijn geweeibijlen, bogen, visfukken, etc.

In het neolithicum (nieuwe steentijd) werden dieren gehouden en in het neolithicum werd eveneens akkerbouw bedreven. Grondsporen uit deze periode kunnen bestaan uit paalgaten van bijvoorbeeld boerderijen, resten van beschoeiingen, greppels, (afval)kuilen en haardplaatsen. Aardewerk komt in deze tijd voor, evenals bewerkt (vuur)steen en geslepen bijlen.

Metaaltijden (2000-12 vC)

In de bronstijd en ijzertijd kwam bemesting en wisselbouw binnen de akkerbouw voor.

Sporen uit de bronstijd en ijzertijd kunnen bestaan uit kuilen, paalgaten van boerderij-plattegronden, bijgebouwen of spiekers, waterkuilen of -putten, erf- of akkerafscheidingen en sporen van akkerbewerking zoals de kruislings getrokken voren van een eergetouw. Houtskool kan duiden op de aanwezigheid van haarden voor voedselbereiding of het bakken van aardewerk. Ook kunnen er restanten gevonden worden die duiden op metaalbewerking, zoals stukken ovenwand, brons- of ijzerslakken, sintels, mallen, smeltkroezen, metaal bedoeld voor omsmelten, etc.

Vondsten kunnen verder bestaan uit bijvoorbeeld metalen voorwerpen of voorwerpen van aardewerk zoals vaatwerk, maar ook slingerkogels, rammelaars, spinklosjes en weefgewichten.

Romeinse tijd (12 vC-450 nC)

In de romeinse tijd vormde de Rijn de noordelijke grens van het romeinse rijk. Langs deze grens, de *limes*, werden grensposten, nederzettingen en wegen gebouwd. In het noorden van Nederland zijn ook romeinse vondsten gedaan, maar dit zijn voornamelijk losse vondsten als romeinse munten, mantelspelden en scherven romeins aardewerk.

Middeleeuwen en nieuwe tijd (450 nC-heden)

Na een afname in de bevolkingsdichtheid aan het einde van de romeinse tijd en de periode erna, steeg deze weer in het begin van de middeleeuwen. Vondsten uit de middeleeuwen en later bestaan voornamelijk uit scherven aardewerk, waaronder importaardewerk, munten en metalen voorwerpen (zoals mantelspelden, spijkers), resten van aardewerkproductie, metaalbewerking, wolbewerking etc. Belangrijke gebouwen (bijvoorbeeld kerken en borgen) werden van baksteen / kloostermoppen gebouwd.